

Forum

Forum är en ny avdelning som välkomnar inlägg av de mest skilda slag. Var inte rädd för att ta upp något ämne som är relevant för den undersökande ornitologin eller ornitologernas förutsättningar för att bedriva sin verksamhet! Debattera också gärna resultat och slutsatser som presenterats i tidigare forskningsrapporter! Tänk också på att exempelvis fågelskyddet har en vetenskaplig sida som med fördel kan debatteras utifrån forskningens landvinningar, inte bara utifrån subjektiva visioner. Gör Forum till en intressant, levande och spännande avdelning!

<https://doi.org/10.34080/os.v8.23123>

Ornis Svecica – ett arkiv för fågelbiologi

ANDERS ENEMAR

Befinner sig *Ornis Svecica* (OS) i kris? Det låter så från redaktören. En oroande trög, periodvis obefintlig manuskripttillströmning är orsaken. Är detta förvånande? Kanske, eftersom Sverige kryllar av fältaktiva ornitologer i en rikedom av omväxlande natur. Eller kanske ändå inte, eftersom jag hört omdömen som att "*Ornis Svecica* håller på att bli lika vetenskaplig (i negativ mening) som *Ornis Scandinavica*", som numera heter *Journal of Avian Biology* (JAB). Det sista träffade mig personligen hårt, eftersom "min" Fågelsångsdal och mina trädkrypare tillåtits breda ut sig i OS:s spalter i en kanske besvärande tung vetenskaplig dräkt, låt vara med ganska uttömmande svenska sammanfattningar. Något eller några av dessa bidrag kunde ju ha funnit nåd på annat håll, men jag siktade från början på att hjälpa till med den nya tidskriftens etablering, eftersom jag själv tidigt tillhörde dem som förespråkade dess tillkomst (*Vår Fågelvärld* (VF) 38 (1979):291–292). För att i någon mån mildra skamkänslan, som dessutom kom att intensifieras av två Forum-inlägg nyligen, nämligen av Peter Feuerbach (OS 8 (1998): 53) och Pär Sandberg (OS 8 (1998): 143–144), grävde jag i mina gömmor fram underlag för en mindre och lättsammare rapport på svenska, som handlar om hämplingens sommarhäckningar och som insänts till OS (nästa häfte! *red.*). Det slog mig då, att sådana gömmor

måste det finnas massor av i Sverige, varav många fulla av publiceringsvärd information, lämplig för en svältfödd OS. Varför kommer den då inte fram?

Sistämnda fråga är emellertid långt ifrån ny. Jag minns hur situationen tedde sig på 1950-talet, då jag ett antal år hade ansvaret för avsnittet "Meddelanden" i VF. Det strömmade in brev från svenska folket med rapporter, som dock mer och mer endast handlade om arters förekomst. Detta verkade ju lite enahanda i längden, och Gunnar Otterlind, den smått legendariske VF-redaktören, undrade om jag inte kunde skaffa fram fler "biologiska meddelanden", d.v.s. rapporter om fåglarnas liv och leverne. Det gick nu inte. Och eftersom förekomstrapporteringen bara ökade, gjorde VF det bästa av denna trend genom att starta s.k. totalrapporteringar av valda arter. (Detta var fröet till de senare av SOF ledda riksinventeringarna, som ännu pågår.) Förekomstrapporteringen kom så småningom att anta så monumental proportioner, att den numera hanteras i särskild och mycket god ordning av SOF och VF med, som krona på verket, årlig utgivning av en lika tjustigt utformad som makalöst detaljerad fågelfaunistisk redogörelse i bokform. Dokumentationen av växlingarna i arters rumsliga och tidsmässiga förekomst liksom (än så länge?) i deras numerär ligger alltså i säkra händer (se dock VF 54 (1995): 6–12,

samt OS 7 (1997):175–179 om det sviktande intresset att delta i det basala inventeringsarbetet).

Att rapportera om iakttagelser rörande arternas biologi eller ekologi verkar vara nästan helt ”ute”, och detta trots att fåglarnas utbud i dessa stycken ju är enormt. Inte är väl alla skarpsynta skådare så ointresserade av ibland slumpvis gjorda observationer av nyhetsvärde rörande arters biotopval, häckningsbiologi, näringsfång, övernattningsbeteenden, flyttningsvanor, m.m., m.m., att dessa bara lämnas därhän? Säkert inte! Men till trycket kommer de i endast mycket blygsam utsträckning. Genomgången av *Fauna och Flora* (FoFl) och VF i samband med den kommande hämplingrapporten lärde mig, att framförallt i tidigare decennierna FoFl var meddelanden om arters biologi relativt talrika. Var finner vi motsvarande idag? Jo i OS, visserligen inte mycket, men där finns i alla fall en god början med avdelningen ”Korta rapporter”. Detta löftesrika initiativ i OS skulle kunna utveckla tidskriften till ett, företrädesvis svenskspråkigt, *fågelbiologiskt arkiv*. Som ett sådant skulle OS, vid sidan av att vara ett forum för uppsatser av ”medelklass”, ytterligare stärka sin ställning som en, enligt min mening, oundgänglig tidskrift mellan den fågelfaunistiskt inriktade samt journalistiskt strukturerade svenska VF å ena sidan och den spetsvetenskapliga samt helt internationella JAB å den andra.

Gissningsvis borde minst ett dussintal korta rapporter kunna inflyta i varje häfte av OS. Råmaterialet finns och ökar för varje dag. Det skall ”bara” till lite beslutsamhet och vilja för att en rapport skall bli skriven. OS-redaktionen har ju dessutom lovat att bistå med råd, dåd, puts och engelskspråkig sammanfattning. Och varför inte tillåta sig att vara både belåten och stolt över att ha åstadkommit ett bidrag i tryck? Jag upplevde starkt, att så var fallet med rapportörerna till VF:s Meddelanden på 50-talet. Prestigevärdet i en tryckt rapport borde idag allmänt anses lika stort som bedriften att ha ”hängt in” ett hyggligt rankat ”kryss”. Minst!

(I rättvisans namn skall nämnas, att det numera bedrivs en högt kvalificerad fågelbiologisk forskning vid universiteten, något som dock, vad gäller både verksamhet och publicerade resultat, till stor del hamnar utanför ornitologernas synfält. Mer där- om kanske i ett kommande inlägg.)

En verksamhet enligt följande punkter skulle lyfta OS som fågelbiologiskt arkiv och samtidigt bidra till tidskriftens fortsatta liv och den breddning av dess läsbarhet, som de ovannämnda Forum-debattörerna bl.a. efterlyser:

1. Varje fältornitolog gör slag i saken och meddelar

nu de säkert talrika fynd och obsar, som egentligen var tänkta att rapporteras, men som sjunkit ned i skrivbordslådans gömmor som halvfabrikat eller helt obearbetade anteckningar.

2. Fältdagböckerna går igenom med ögat inställt på fågelbiologiska notiser. Ett och annat kan vara värt ett bättre öde än att för evigt försvinna i tysthet.
3. SOF stöder årligen ett flertal större eller mindre fågelbiologiska projekt ekonomiskt. Dess forskningskommitte bör efterhålla mottagarna, så att en större andel av satsningarna resulterar i uppsatser eller kortare rapporter, lämpliga för OS. En genomgång av några års stipendieringar ger vid handen, att det bör finnas en icke föraktlig ansamling av resultat, som vi ännu icke sett röken av i tryck.
4. En viktig punkt: Mycken fågelbiologisk kunskap finns publicerad i lokalföreningarnas tidskrifter. Inget fel i detta mer än att den kunskapen är svår-gripbar. Den ornitologiska publiceringssplittringen är i själva verket formidabel i Sverige! Den, som har letat igenom alla årgångar av FoFl och VF på jakt efter en speciell uppgift, känner sig inte ha tid eller ork att fortsätta på samma sätt med dagens 20–25 lokala fågeltidskrifter. (Själv säckade jag på den punkten i arbetet med hämplingstudien, med risk att jag förbisett mer av viktig information än jag kanske ändå gjort.) Därför bör de lokala redaktörerna verka för att varje fågelbiologisk rapport, som bedöms vara av mer än bara lokalt intresse, också blir insänd till OS. Upprepad publicering av samma nyhet tillämpas redan ofta, nämligen då det gäller arters uppträdande (först i lokal-tidskriften och sedan i VF, bl.a. i ”Aktuella observationer”, och slutligen i årsboken ”Fågelåret ...”).

Kommer denna verksamhet igång, då skulle OS i sin **delfunktion som fågelbiologiskt arkiv** på sikt räkna som det organ man har att vända sig till i sökandet efter redan publicerade fakta om fåglarna i Sverige. Kanske skulle ett fågelbiologiskt frödigare OS dessutom generera ett litet trendbrott inom landets fältornitologiska härskara, innebärande att fler började låna sitt registrerande öga åt fågelbiologins fabulöst variationsrika fenomenvärld! Och ”se vad fåglarna har för sig”, för att citera ur Feuerbachs inlägg. Och rapportera! Ett lika spännande som värdigt sätt att nalkas tusenårsskiftet!

Dags att börja nu, med punkterna 1 och 2 ovan!

Pixbo den 25 december 1998

Anders Enemar, Ängsvägen 9, 435 43 PIXBO